

Den uberørte og den vilde natur

Hans Fink beskriver i sit essay *Et mangfoldigt naturbegreb* (i: *Naturens værdi*¹) forskellige naturforståelser (jf. BILAG 1); og med ham må man med rimelighed kunne påstå, at man ikke meningsfuldt kan diskutere fænomenet natur uden at beslutte, hvilken naturforståelse diskussionen bygger på.

Ifølge min naturforståelse kan naturen ikke styres. Det er karakteristisk for naturen, at den findes og udvikler sig på naturlige præmisser – urørt eller vild. Man kan logisk set ikke få mere eller bedre natur ved at forvalte det urørte eller vilde, kun en mere tæmmet natur: et kultrurlandskab, eller en park ...

Med henvisning til Hans Finks beskrivelse af syv forskellige naturforståelser (*Naturens værdi*, side 29-37) mener jeg, at den første, *naturen som noget helt uberørt af menneskelig indgriben*, er en illusion.

Hvis udledning af CO₂ har global betydning for klimaet, findes der ingen natur på jorden, som ikke i én eller anden grad er berørt af menneskelig indgriben. Hans Fink skriver:

I et land som Danmark findes der ingen del af jordoverfladen som ikke er under opsyn, kontrol og beherskelse, og som ikke er afgørende påvirket af menneskers virksomhed. Selv på globalt plan er der ikke længere områder til lands, til vands og i luften, som ikke er underlagt nationale myndigheder eller internationale aftaler, og hvis vi regner bivirkningerne af vores aktiviteter med, er det et spørgsmål om, der strengt taget er områder tilbage, som er ganske uberørte af vores virksomhed. Selv i de mest utilgængelige polarområder indeholder den nyfaldne sne partikler fra vores skorstene og udstødningsrør, og i havstrømmene og i fødekæderne findes affaldsprodukter fra vores nukleare og kemiske industri.

Jeg mener, at den anden af Hans Finks naturbeskrivelser, *naturen som det vilde*, er en almen og rimeligt dækkende definition af naturen som fænomen. Hans Fink formulerer denne naturforståelse således:

En anden forestilling om naturen knytter sig til forskellen mellem det dyrkede og det udyrkede land. Naturen kan vi forstå som det, der er uden for de områder, som bofaste mennesker har bragt under kultur. Naturens grænse går, hvor regelmæssig og systematisk udnyttelse hører op.

I forlængelse denne virkelighedsforståelse er natur: ødemark, urskov, bjerge, ørkener, moser, tundra og vildnis, hvor mennesker aldrig eller kun sjældent kommer; men det er også skove, heder og strande, hvor mennesker af og til færdes, og hvor der foregår en vis udnyttelse i form af jagt, fiskeri, og indsamling af træ, frugter og svampe.

Naturens modsætning er overordnet set kulturlandet med dets byer, landsbyer, dyrkede marker, tæmmede dyr og forædlede kulturplanter.

Naturnationalparker og naturens præmisser

Hvis naturen således skal forstås som "det vilde" (dvs. det ustyrede), kan *Intet* indgrib i naturen ske på naturens præmisser. Enhver menneskelig indgriben er en styring, som regulerer naturens livsudfoldelse, og foregår derfor ikke på naturens præmisser.

¹ **Naturens værdi.** Vinkler på danskernes forhold til naturen. Red.: Peder Agger, Anette Reenberg, Jeppe Læssøe og Hans Peder Hansen. Gads Forlag 2003

Forvaltning af naturen i Danmark

Steffen Knak-Nielsen/01.08.2021

Man kan måske – til en vis grænse – regulere (styre) menneskers adgang til naturen uden overordnet set at gribe ind i den – det vil sige uden regelmæssigt og systematisk at udnytte den. Men kriteriet må så være, at hvis mennesker afsætter permanent erkendbare spor i naturen, så foregår mødet ikke på naturens præmisser.

I praksis må naturen i Danmark nok acceptere en indhegning, som afgrænsning af naturens frie og vilde livsudfoldelse; men ingen yderligere indgreb hører den vilde natur til ... heller ikke i fx en naturnationalpark, hvis meningen er, at den skal eksistere på naturens præmisser.

Forvaltning på naturens præmisser

Den ovenfor beskrevne naturforståelse rejser et væsentligt spørgsmål i forhold til de planer, Naturstyrelsen har for forvaltning af de kommende naturnationalparker i Danmark (se Naturstyrelsens Projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Gribskov. April 2021).

Naturnationalpark Gribskov er en af de to første naturnationalparker i Danmark. Naturnationalparken skal ifølge projektbeskrivelsen, "gennem vild natur, bidrage til at styrke naturen og biodiversiteten i Danmark". Gribskov skal ifølge planerne fungere på naturens præmisser, og hele Gribskov forventer styrelsen udpeget som urørt skov. Det lover en beskyttelse af naturen.

Problemer er, at samtidig skal nationalparken ifølge Naturstyrelsens planer for forvaltning af naturnationalpark Gribskov samtidig "bidrage til spændende naturoplevelser, ro og fordybelsesmuligheder for friluftslivet generelt og understøtte turismen i området". *Det kan ikke lade sig gøre!* Og projektbeskrivelsen beskriver da også mere en planer for en temapark, hvor turister kan få størst muligt udbytte af at besøge naturen, end vild natur der fungerer på egne præmisser.

Det politiske ønske, som ligger bag Naturstyrelsens projektbeskrivelse, er en drøm om at naturen skal være for alle – eller for så mange som muligt. Men hvis en naturnationalpark skal eksistere på naturens præmisser, kan den ikke "samtidig" bidrage til spændende naturoplevelser, ro og fordybelsesmuligheder for friluftslivet generelt og understøtte turismen i området".

Det er en selvmodsigelse. Hvis naturen udnyttes regelmæssigt og systematisk af besøgende/turister, og skal bidrage til spændende naturoplevelser, så bliver naturen styret og bliver til en kultiveret natur, fx en dyrepark, en blomsterpark, eller måske en biodiversitetspark.

Naturen for alle ...

Skrækscenariet for den vilde og ustyrede natur, som skal være for alle, kan bl.a. studeres i de visioner Roskilde Kommune har for "naturpleje". På kommunens hjemmeside (<https://www.roskilde.dk/da-dk/oplevelser-og-kultur/ud-i-naturen/handicapvenlig-natur/>) skriver kommune følgende om deres planer for naturpleje:

Adgang til naturen

Det er en del af Roskilde Kommunes Grøn blå strategi at arbejde løbende på at forbedre adgangen for handicappede til naturen. Samtidig skal oplevelser knyttet til natur og kulturhistorie formidles og synliggøres for alle målgrupper, herunder handicappede.

Forvaltning af naturen i Danmark

Steffen Knak-Nielsen/01.08.2021

Et eksempel på den naturforståelse, som ligger bag Roskilde Kommunes Grøn blå strategi, kan ses på hjemmesiden *god adgang til naturen* (<https://godadgang.dk/>. 31.07.2021). Denne hjemmeside registrerer parker, hvor udgiverne af siden mener, at alle kan opleve naturen. Roskilde Kommune henviser i deres forklaring af Grøn blå strategi til denne hjemmeside, og her findes følgende illustration²:

Naturligvis skal handicappede have adgang til naturen; men dette ønske opfyldes ikke ved at ødelægge naturen, for at give bedre fysisk adgang til den. Naturen er for alle, men specielt beskyttet natur er kun "for alle" på naturens præmisser.

Arealkategorisering og DN

Kategorisering af et naturområde som "strengt beskyttet natur" (som fx naturnationalparker), bør medføre, at naturen her får lov til at udfolde sig på egne præmisser: som vild natur, uden indgreb.

Alternativet til "strengt beskyttet natur" kan betegnes (dvs. kategoriseres) som *naturtemaparker*. Det kan fx være naturtyper der forudsætter afgræsning på forskellig måde (eventuelt med får eller måske skovelefanter ...), eller *dyreparker*. *Naturtemaparker* kan udmærket oprettes og udvikles kategoriseret som "beskyttet natur", men ikke som "strengt beskyttet natur".

En sådan afgræsning eller kategorisering af naturkategorier betyder, at det *ikke* er nødvendigt at indføre en ny arealkategori i Danmark: "naturzonen", sådan som DN foreslår i sit udkast til en dansk naturpolitik: Mere og vildere natur i Danmark. April 2021.

Hvis DN skal lykkes med at beskytte de naturperler, vi allerede har i Danmark, mener jeg ikke, det er nødvendigt med en yderligere forvaltningsmæssig kategori som "naturzoner". Hvis blot kravet om at strengt beskyttet natur betyder, at naturen får lov til at udvikle sig på egne præmisser – frit og vildt – så vil indførelse af kategorien "naturzoner" blot medføre en risiko for at forståelsen af "strengt beskyttet natur" i fremtiden udvandes til kategorier som "*mere strengt beskyttet natur*" og "*mindre strengt beskyttet natur*".

Det er ikke en forvaltning af naturen, som gavner en fri og vild natur med mangfoldighed af arter og levesteder. Jeg tror det er bedre at få defineret hvad "naturens egne præmisser" er.

² ALT-teksten til billedet, som er den formelle beskrivelse af billedet, lyder: Et billede der indeholder tekst, græs, park.

Forvaltning af naturen i Danmark

Steffen Knak-Nielsen/01.08.2021

BILAG 1:

På adressen <https://newsroom.au.dk/nyheder/vis/artikel/hvad-er-natur/> står (25.07.2021):

Hvad er natur?

Spørgsmålet er ikke så simpelt, som det kan lyde. Filosofen Hans Fink fra Aarhus Universitet har opregnet syv forestillinger eller begreber om naturen, som alle spiller en rolle for, hvordan vi tænker og taler om naturen, og hvilken politisk betydning de får for vores forhold til naturen.

22.01.2015 | [Helge Hollesen](#)

For mange er naturen det varierede landskab, som den forbigående oplever det. Men der er flere andre forestillinger om naturen, som ofte vikles ind i hinanden, men har afgørende betydning for politiske beslutninger. Foto: Colourbox.

Naturen som det uberørte

Naturen er det, som er helt uberørt af menneskets indgriben.

Det natursyn rejser spørgsmålet om politiske begrænsninger på alle former for menneskets aktiviteter, der globalt har bivirkningerne på klima, dyre- og planteliv

Naturen som det vilde

Forskellen mellem det dyrkede og udyrkede landskab. Naturen begynder, hvor den systematiske udnyttelse hører op. Ødemarker, urskove, bjerge, ørkner, moser, tundra, men også skove, heder og strande.

Rejser spørgsmålet om for eksempel naturfredninger og naturgenopretning som forsøg på at bevare "den vilde natur", biodiversitet eller genetisk mangfoldighed.

Naturen som det landlige

Knytter sig til forskellen mellem land og by. For de fleste er dansk natur et varieret landskab med marker, skov og vand. Her udfolder naturen sig afhængigt af vejr og de skiftende årstider. Naturen er landskabet set med den vejfarendes og turistens æstetiske blik. Landlivet ses som noget ægte i pagt med den fri natur.

Forvaltning af naturen i Danmark

Steffen Knak-Nielsen/01.08.2021

Politisk rejser det spørgsmålet om, hvordan vi bedst bevarer grænsen mellem land og by og skaber en varieret landbrugsproduktion, der på en gang er rentabel og skånsom over for jorden, dyr og miljø.

Naturen som det grønne

Naturen som den levende, organiske og lavteknologiske modsætning til det mekaniske, syntetiske og højteknologiske. Haver og parker kan ses som natur i modsætning til beton og asfalt. Naturmaling, der kan nedbrydes biologisk, er mere naturlig end olie- og plastikmaling

Politisk bliver byøkologi og byernes udvikling – herunder grønne områder - vigtige temaer sammen med bæredygtig produktion og transport.

Naturen som det fysiske

Naturen er det naturlovsbestemte, som naturvidenskaben og især fysikken kan beskrive. Naturen er det objektive, som omfatter alt fra de mindste elementarpartikler og den menneskelige organisme til de største stjernetåger. Modsætningen er de subjektive, psykiske, symbolske, sociale og kulturelle verdener.

Politisk peger det på vores eget ansvar for vores sundhed, miljø og kvaliteten af det, vi spiser. Men også en for en fortsat udvikling af naturvidenskaben, der skal satse på at bidrage med løsninger på de problemer, vi står med. Vi ved alt for lidt om naturen, og det taler for et forsigtighedsprincip.

Naturen som det jordiske

Vores måde at tænke og tale om naturen på, er afgørende påvirket af forestillingen om en guddommelig eller overnaturlig skabermagt, som selv står uden for det skabte. Naturen er ikke "det derude" men "det hernede".

Dette natursyn er en påmindelse om, at mennesket ikke har skabt verden, men har et ansvar over for en sammenhæng, som er større end vores eget liv og egne formål. Det ansvar omfatter kommende generationer af alle klodens arter.

Naturen som det hele

Forestillingen om naturen som Altet, Verden, Universet, Kosmos. Naturen er både det, som mennesket har påvirket og ikke påvirket.

Vi må ikke glemme sammenhængen mellem de forskellige natursyn. Naturen er også os og alt vores og ikke kun noget vi står uden for, som vi skal tage større eller mindre hensyn til. I sidste ende er al politik naturpolitik.

Kilde: Hans Fink: "Et mangfoldigt naturbegreb" fra bogen Naturens værdi: Vinkler på danskernes forhold til naturen. Gad, 2003.